

Cerebral Parese-foreningen

Til Kunnskapsdepartementet,

Oslo, 17.12.21

Høringsuttalelse – Forslag til ny opplæringslov og endringer i friskoleloven.

Cerebral Parese-foreningen (CP-foreningen) takker for muligheten til å kunne gi innspill til forslaget til ny opplæringslov. Vi vil innledningsvis gi innspill til lovbestemmelsen om Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) i kapittel 11. Deretter vil vi komme inn på flere andre temaer og vi vil vise til kapitler og paragrafer i lovforslaget i en kronologisk rekkefølge.

Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

Ifølge det nasjonale CP-registeret har 25 % av barn med cerebral parese (CP) utydelig eller ingen tale. Derfor er CP-foreningen naturlig nok svært opptatt av elever i skolen som bruker eller har behov for ASK. I tillegg finnes det flere andre diagnoser og skader som også utfordrer taleevnen, og ifølge Isaac Norge er det anslagsvis 7500 barn og unge under 18 år som har behov for ASK. Derfor har vi etablert et samarbeid med flere andre organisasjoner for å styrke ASK-rettighetene og å gi denne elevgruppa et bedre tilbud og oppfølging.

Organisasjonsnettverk om ASK

Vi er flere organisasjoner som samarbeider om å styrke retten til ASK. Dette er Isaac Norge, NFU (Norsk forbund for utviklingshemmede), Løvemammaene, Autismeforeningen, HBF (Handikappede barns foreldreforening) og LUPE (Landsforeningen for utviklingshemmede og pårørende).

Vi vil særlig vise til høringsuttalelsen til Isaac Norge, som går enda mer i dybden på viktigheten av ASK.

Innledningsvis vil vi nevne, at vi var svært skuffet, da det forberedende utvalget som la fram forslag til ny opplæringslov i 2019/2020 foreslo å ta bort lovbestemmelsene som eksplisitt sa noe om ASK. Derfor er vi svært fornøyde med at Kunnskapsdepartementet nå foreslår å ta inn igjen lovbestemmelsene. Det er svært viktig for oss at lovbestemmelsene om ASK vil bli videreført i ny opplæringslov. Likevel vil vi foreslå:

- a) å flytte lovbestemmelsene til kapitlene og paragrafene som handler om skriftspråk og språkrettigheter.
- b) å styrke retten til ASK ytterligere

a) Flytte lovbestemmelsene til kapitlene og paragrafene som handler om skriftspråk og språkrettigheter.

Kunnskapsdepartementet foreslår følgende paragraf under kapittel 11:

§ 11-12 Opplæring av elever med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK).

«Elevar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og har behov for alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få bruke eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa. Det same gjeld for dei som har læretid i bedrift. Elevar og lære kandidatatar har òg rett til den opplæringa dei treng for å kunne bruke alternativ og supplerande kommunikasjon. Denne opplæringa kan vere ein del av den individuelt tilrettelagde opplæringa etter § 11-6».

CP-foreningen foreslår å flytte denne lovbestemmelsen fra kapittel 11 om tilrettelagt undervisning til kapittel 3 (for grunnskolen) og til kapittel 6 (for videregående skole) som handler om Val av skriftspråk og særskilte språkrettar.

I tillegg ønsker vi at lignende lovbestemmelser tas inn i kapitlene og paragrafene som handler om voksenopplæring og i Friskoleloven. Det er viktig for oss å presisere at det ikke bare er barn og unge som bruker eller har behov for ASK, men også voksne.

CP-foreningen ønsker å formidle at ASK er mer enn hjelpemidler. Vi mener at elever med behov for ASK trenger særskilte språkrettigheter og at disse elevene bør få rettigheter og oppfølging på lik linje med elever som i dag har rett på tegnspråk eller punktskrift. Vi mener det er på tide at ASK og symbolspråk blir anerkjent som språk og viser i den forbindelse til vedtaket som ble gjort tidligere i år da Stortinget behandlet ny språklov: *«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om symbolspråk, der det foreslås hvordan retten til symbolspråk kan innlemmes i språkloven».*

Retten til språk er veldig viktig. Det å kunne uttrykke seg språklig er helt avgjørende for barns faglige og sosiale fungering og muligheten til å kunne delta på lik linje med de andre elevene. Språk er svært viktig for barnas kognitive utvikling og muligheten til å kunne utvikle seg i takt med jevnaldrende. For barn og unge som er uten tydelig eller uten tale, er derfor ASK og opplæring i ASK helt nødvendig for å kunne ta del i skolehverdagen og samfunnet ellers.

Dessverre er det ikke alle i dag som har denne tilgangen og som tar del i et utviklende læringsmiljø. Vi erfarer at mange barn og deres foreldre ikke får tilstrekkelig opplæring i dag. Vi mener derfor at tydelige språkrettigheter er viktig for at flere barn og unge vil kunne ta del i den faglige og sosiale utviklingen i skolen og vi har gode eksempler å vise til. Da ASK- rettighetene ble tatt inn i opplæringsloven i 2012 innebar dette en viktig annerkjennelse av viktigheten av ASK og vår medlemsgruppes mulighet til å kunne delta i skolefelleskapet på lik linje med andre elever. I tillegg medførte dette økt bevissthet rundt behovet og skoleeiere, skoler og lærere har i større grad måttet innhente og utvikle viktig kompetanse. Det er viktig at denne gode utviklingen fortsetter og at rettighetene styrkes framfor å svekkes.

b) Styrke retten til ASK ytterligere

Det er mye bra med lovformuleringen som Kunnskapsdepartementet foreslår, blant annet at de også inkluderer lærerkandidater. Det er også bra at den understreker retten til opplæring, noe som er veldig viktig. Vi er også fornøyde med siste setning: «*Denne opplæringa kan vera ein del av den individuelt tilrettelagte opplæringa etter § 11-6.*»

Det er helt riktig at det ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom ASK og individuelt tilrettelagt undervisning. Det finnes elever som har behov for ASK, men som ikke har behov for tilrettelagt undervisning. Og det finnes elever som har behov for begge deler.

Uansett mener vi at det er viktig at retten til ASK utgjør en individuell rettighet. Vi mener at bruk av og opplæring i ASK må utgjøre en rettighet i form av et enkeltvedtak med klagerett og muligheten til å få saken overprøvd av en klageinstans. Vi mener det trengs kunnskap for å vurdere hva som er egnede former for ASK, og hvordan opplæringen skal legges opp. Vi mener derfor at det burde ligge en sakkyndig vurdering fra PPT-tjenesten til grunn som klargjør innholdet i opplæringen og hvilken kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre opplæringen. Vi kommer også tilbake til dette senere i uttalelsen under kapittel 11.

Andre kapitler og paragrafer

Vi er også flere organisasjoner som samarbeider om skolepolitikk innenfor et nettverk i Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO). I flere av forslagene under, så støtter vi oss på FFO, og vi vil også vise spesifikt til høringsuttalelsen deres.

Kap. 4 Skyss, leksehjelp, SFO og overgang frå barnehage til skole.

§ 4-6 Skolefritidsordning (SFO)

I likhet med FFO etterlyser vi en avklaring med tanke på SFO-tilbudet på 5.-7. trinn. Ifølge stortingsmeldingen «Tett på» ble det foreslått å gjøre dette tilbudet gratis, og det ble bevilget penger til dette over statsbudsjettet i 2020, men dessverre ble det ikke fulgt opp senere. Vi støtter tanken om at dette tilbudet være gratis.

Selv om vi er fornøyde med at alle kommunene skal ha et tilbud om SFO før og etter skoletid for elever med særlige behov fra 1.-7 trinn, vil vi benytte sjansen til å komme med et hjertesukk. Vi har mottatt flere tilbakemeldinger fra foreldre som sier de får avslag på BPA til barna sine og at kommunene begrunner avslaget med det utvidede SFO-tilbudet. Dette mener vi er uheldig, da i det mange tilfeller er til barns beste å ha en BPA og mulighet til å kunne gå hjem fra skolen, starte lekser, ha mulighet til hvile osv. Det er viktig at familienes skole/hjem situasjon blir vurdert individuelt, da det ikke finnes *en* løsning som passer for *alle*.

§ 4-8 Overgangen frå barnehagen og skolen

§ 9-5 Overgangen frå grunnskole til den videregående opplæringa

CP-foreningen er svært opptatt av overganger. Vi merker oss at formuleringene har endret seg fra at «kommunen og fylkeskommunen har plikt til» til at «kommunen og fylkeskommunen skal sørge for». Dette er svakere formuleringer enn i dagens opplæringslov. Vi savner også en egen lovbestemmelse som gjelder overgangen fra barneskole til ungdomsskole.

For elever med CP og lignende funksjonsnedsettelse er gode overganger og overlevering av kunnskap/informasjon viktig for at den enkelte kommer seg igjennom og fullfører skoleløpet. I likhet med FFO etterlyser vi en lovregulering som går på at det skal utarbeides en plan for overganger mellom trinnene.

Kapittel 5 Rett til videregående skole

Kapittel 18 Rett til førebuaende opplæring og videregående opplæring for vaksne.

§ 5-1 Rett til videregående opplæring

§ 18-3 Rett til videregående opplæring for vaksne

CP-foreningen er positive til stortingsmeldingen om fullføringsreformen og at det legges opp til flere skal kunne fullføre videregående skole. Vi støtter ideen om at alle skal ha rett til å fullføre, altså en fullføringsrett, og vi mener dette som prinsipp burde vært presisert i loven.

Vi er glade for at elever i det året de fyller 24 år, men som ikke har oppnådd studiekompetanse eller studiekompetanse, får rett til videregående opplæring etter § 18-3. Men likevel mener vi at alle elever burde ha en fullføringsrett, uavhengig alder.

Det er mange med funksjonsnedsettelse som ikke fullfører videregående skole, så dette med fullføringsrett er viktig for oss. Da stortingsmeldingen som ble lagt fram nylig om fullføringsreformen, så savnet vi et eget perspektiv knyttet til elever med funksjonsnedsettelse.

I proposisjonen for statsbudsjettet 2022 ble det bevilget penger til tilpasset opplæring, altså til et mer fleksibelt og tilpasset opplæringsløp i videregående skole. For eksempel ble det nevnt at elever, som har svake faglige forutsetninger, kan ta færre fag samtidig eller ta fag over lengre tid. CP-foreningen er positive til dette og mener dette burde vært presisert i loven.

Kapittel 10 Det beste for eleven, medverknad, skoledemokrati og skolereglar

§ 10-2 Elevane sin rett til medverknad

Vi støtter Isaac Norge sitt forslag om en ytterligere presisering i §10-2 som gjelder elevenes rett til medvirkning. Dette mener vi vil tydeliggjøre at denne retten også gjelder elever som trenger ekstra tid og tilrettelegging for å kunne gi uttrykk for sine meninger, og som uttrykker seg på andre måter enn ved tale. Vi foreslår derfor et

tillegg (uthevet her), og paragrafen vil bli slik:

«§ 10-2 Elevane sin rett til medverknad

Elevane har rett til medverknad i alt som gjeld dei sjølve etter denne lova. Elevane skal få tilstrekkeleg og tilpassa informasjon og har rett til å ytre meiningane sine fritt uavhengig av språk, kommunikasjonssevne og kommunikasjonsform. Elevane skal bli høyrde, og det skal leggjast vekt på meiningane deira etter alder og modning

Kapittel 11 Arbeidet for å sikre at elevane har tilfredsstillende utbytte av opplæringa.

§ 11-1 Tilfredsstillende utbytte av opplæringa

Vi mener tilpasset opplæring er et bedre begrep en universell opplæring.

§ 11-2 Intensiv opplæring på 1.-4 trinn

§ 11-3 Intensiv opplæring i den videregående opplæringa

Vi er positive til intensiv opplæring, men synes det er uheldig at ikke elever fra 5.-10 trinn ikke skal kunne ha den samme muligheten. Vi mener at elever på alle trinn skal ha mulighet til å få intensiv opplæring.

§11-4 Personlig assistanse

§11-5 Fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel.

Vi er fornøyde med at retten til personlig assistanse, fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel er skilt ut som egne rettigheter.

Vi er også glade for presiseringen i § 11-5: *Elevane har òg rett til nødvendig opplæring i bruk av tekniske hjelpemidler.* Jamfør avsnittene om ASK tidligere i høringsuttalelsen er vi svært opptatt av at denne gruppen skal få nødvendig opplæring i og på ASK.

Vi er også glade for presiseringen i 11-7 som sier: *Dersom eleven og treng personlig assistanse eller fysisk tilrettelegging etter § §11-4 og 11-5, skal den sakkunnige vurderinga gi en heilskapelig vurdering av kva for tilrettelegging eleven treng.*

Vi mener også at de elevene som har rett på personlig assistanse, fysisk tilrettelegging eller tekniske hjelpemidler, men ikke har behov for og rett på individuelt tilrettelagt opplæring, også burde ha krav på et individuelt vedtak og klagemulighet. Vi er usikre på om forvaltningsloven er tilstrekkelig her.

§ 11-7 Vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring og krav om sakkunnig vurdering.

Vi er veldig fornøyde med at det fortsatt skal hentes inn en sakkyndig vurdering fra PPT-tjenesten før det gjøres et enkeltvedtak om individuelt tilrettelagt opplæring (tidligere spesialundervisning). Vi har i tidligere høringer om skolepolitikk vektlagt betydningen av grundige vurderinger og at de må utføres av en faglig og uavhengig instans. Det er også viktig at det skal bli gjort et vedtak, slik at det er mulig for elever

og foreldre å medvirke og at de får en mulighet til å følge opp og eventuelt klage på vedtaket.

Jamfør avsnittene over om ASK, så mener vi at også det bør kreves en sakkyndig vurdering for de som har behov for ASK, uavhengig om eleven trenger tilrettelagt undervisning eller ikke. Den sakkyndige vurderingen bør inneholde en helhetlig vurdering av hva slags hjelpemidler eleven har behov for og hva slags opplæring eleven trenger. Ofte har skoler og lærere lite kompetanse på dette, og det kan ikke tas for gitt at skolene selv er i stand til å vurdere behovet.

§ 11- 9 Kompetansekrav for den som skal gi individuelt tilrettelagt opplæring

Vi er fornøyde med at kompetansekravene til hvem som skal gi individuelt tilrettelagt undervisning skjerpes. I likhet med mange andre har vi i CP-foreningen vært bekymret over hvor mye av spesialundervisningen som har blitt gitt av ufaglærte assistenter.

Vi er også fornøyde med unntaket som er presisert, fordi vi tolker dette som en mulighet for å gi undervisningsansvaret til en som har spesialpedagogisk utdanning. Dette kunne vært presisert tydeligere i lovverket.

Noen generelle sluttkommentarer

For mye bruk av skjønn og for mye kommunalt handlingsrom

Det nye forslaget legger opp til mer bruk av skjønn. Vi er derfor bekymret over om flere vurderinger vil påvirkes av økonomiske hensyn framfor hensynet til den enkelte elev. Et mer uklart regelverk vil også åpne for ulike tolkninger, noe vi mener at vi ikke er tjent med. Vi vil derfor, for å skjerme de mest sårbare elevene, argumentere for mest mulig tydelige og individuelle rettigheter. Og for at grundige sakkyndige vurderinger skal ligge til grunn for vedtakene og at det er mulig å klage på vedtakene. Vi advarer også imot at kommunene og den enkelte skole skal få et større handlingsrom, da det allerede er veldig store forskjeller mellom kommunene i dag og en for ulik praksis rundt omkring. Det er svært viktig at opplæringsloven forblir et verktøy som kan sikre likhet for loven uansett hvor en bor i landet og hvilken skole en går på. Og for oss som jobber daglig med barn og unge med funksjonsnedsettelse, så er det svært viktig at opplæringsloven gir et sterkt rettsvern for denne gruppen.

Håndheving av loven, sanksjoner ved lovbrudd

Vi savner sterkere reaksjoner ved brudd på opplæringsloven, særlig knyttet til lovbestemmelsene i kapittel 11. Vi vet jo at kvaliteten på dagens spesialundervisning er for dårlig og at dagens lovverk blir brutt gang på gang. Alt for mange elever får ikke den oppfølgingen de har krav på. Sanksjonene ved forhold knyttet til kapittel 11 er svakere formulert enn i kapittel 12, som omhandler skolemiljø. Det bør derfor vurderes å gjøre det vanskeligere for skoler og skoleeiere å bryte loven med tanke på retten til et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det er viktig at statsforvaltere

har tilstrekkelige virkemidler for å sikre elevenes rett til spesialundervisning/
individuell tilrettelagt opplæring.

Sterkere rett til en universelt utformet skole

Det er fortsatt mange skoler som ikke er tilgjengelige for elever med funksjonsnedsettelse. For CP-foreningen er det viktig politisk å arbeide for likestilling og at alle har mulighet til å kunne gå på nærskolen sin. Derfor savner vi et tydeligere regelverk og presiseringer knyttet til krav om universell utforming av skolen i dette forslaget til ny opplæringslov.

Kontaktpersoner i CP-foreningen:

Eva Buschmann, generalsekretær

Mail: eva@cp.no og Telefon: 92453509

Kristin Benestad, rådgiver

Mail: kristin@cp.no og Telefon: 93062084